

MOET MUNTSE GROPPEGEBIED WIJKEN VOOR SUPERRONDWEG?

Johan van der Wal

In de loop van deze eeuw moest menig natuurgebied wijken voor de aanleg van wegen. Een proces dat zich in het dichtbevolkte westen van ons land relatief snel en in intensieve mate voltrok. Zoals met zoveel andere zaken, liep het noorden ook in dit opzicht enigszins achter. Het landschap draagt hier bepaald minder sporen van het steeds maar toenemende wegverkeer — nog wel, tenminste. Bijkomende faktor was, dat in veel gevallen volstaan kon worden met aanpassing van het bestaande wegnnet aan de eisen des tijds. Maar het kreëren van totaal nieuwe voorzieningen leidt ook in onze regio helaas steeds meer tot aantasting of verdwijning van natuurgebieden. Ook delen van het Friese landschap ontkomen niet aan dat lot. De noodzaak daarvan is evenwel vaak zeer diskutabel.

Zo ligt in veler geheugen nog vers de affaire met de RW 9 tussen Harlingen en Dronrijp, die op het trajekt Harlingen-Leeuwarden heeft geleid tot een tijdwinst van zegge en schrijve vijf minuten. Na jarenlange strijd tussen beleidsmakers en landschapsbeschermers kwam deze "psychologische opkikker voor Friesland" er toch. Daarmee werd om onduidelijke re-

denen een in zowel landschappelijk als cultuur-historisch opzicht uniek terpen- en wadruiggengebied onherstelbaar beschadigd. Dit beleid heeft Gedeputeerde Staten van Friesland in kringen van natuur- en landschapsliefhebbers niet bepaald geliefd gemaakt. Onlangs kwam een nieuw geval aan het licht toen de Vogelwacht Harkema verontrust aan de beltrok. Inzet is ditmaal het ongerepte Mûntsegropegebied ten westen van die plaats. Als GS ook deze maal hun zin krijgen zal dat ernstig aangetast gaan worden ten gevolge van een omlegging van de S 4 in westelijke richting.

De Mûntsegrope is het laatste overblijfsel van een monnikenpad tussen een aantal kloosters in de Friese Wouden. Dorpen met namen als Veenklooster, Buwe Klooster en Gerkesklooster houden de herinnering aan die sinds lang verdwenen religieuze gemeenschappen levend. Monnikenpaden waren niet meer dan eenvoudige zandwegen; de meesten kwamen tot stand in de dertiende en veertiende eeuw. Op de Mûntsegrope na zijn ze nagenoeg alle verdwenen, opgeslokt door verving, verkaveling en wegenaanleg. Alleen al uit cultuur-historisch opzicht is de Mûntsegrope dan ook van groot belang. Het pad loopt over een

lengte van vijf km van Drogeham langs Harkema en Boelenslaan naar Rottevalle. Door menselijk ingrijpen werd gedurende de laatste drie eeuwen westelijk van het pad een al even uniek landschap in cultuur gebracht. Hierin werden kleine stukjes land omgeven door haaks op de Mûntsegrope verlopende dijkswallen van geringe hoogte op te werpen. Wallen die dienden om zandverstuivingen tegen te gaan, om gewassen tegen weersinvloeden te beschermen, als veerastering, voor de waterbeheersing en als erfafscheiding. Ze werden met verschillende soorten bomen beplant, waaronder een dicht struikgewas opschoot. Eik, braam, Bremer heide en vele andere soorten maken deel uit van de zo ontstane houtwallen. In dit landschap kon de overige flora en fauna tot volle ontwikkeling komen. De Mûntsegrope tekent zich hierlangs af als een duidelijk zichtbare struktuurlijn. Het door het pad afgebakende gebied bezit hoge natuurlijke waarden en is daarom uitermate kwetsbaar. Ook in landbouwkundig opzicht is het gebied belangrijk. Verder heeft het recreatieve waarde voor de regionale bevolking — in deze tijd van economische recessie is een ongeschonden landschap dicht bij huis voor menigeen een wel niet altijd even zonnige, maar minstens zo waardige vervanging voor onbereikbaar geworden buitenlandse streken.

Verkeersproblematiek

Verkeersproblemen zijn er — ook — in Friesland volop. Menig dorp moet in haar kern een drukke doorgaande weg tolereren met alle irritaties van dien, hetgeen niet zelden tot hoogst onveilige situaties leidt. Ook Drogeham, het eerste dorp in zuidelijke richting na het Prinses Margrietkanaal vanaf Kootstertille, heeft met dit probleem te kampen. De doorgaande weg naar Surhuisterveen (de S 4) loopt dwars door het dorp. Vandaar dat er al jaren plannen bestaan om hierin met een rondweg verbetering te brengen. Plannen die al dateren uit de jaren '60, maar om

Mûntsegrope

verschillende redenen nooit doorgang konden vinden. Een noordelijke omlegging zou inpassingsproblemen opleveren, een zuidelijke schade aan het kwetsbare landschap toebrengen. Toch kozen GS al meer dan 10 jaar geleden voor een geheel nieuw en landschappelijk zeer schadelijk tracé van de S 4 ten zuiden van Drogeham langs vrijwel de volle lengte van de Mûntsegrope naar het aansluitingspunt met de provinciale weg Leeuwarden-Drachten bij Nijtap. Omdat de gemeenten Tietjerksteradeel en Smallingerland hieraan hun medewerking weigerden namen GS het tracé opnieuw in studie. In het kader van het Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan (PVVP) is toen gekozen voor een rondweg om Drogeham die: „ten zuiden van Drogeham zo snel mogelijk aan moet sluiten op de bestaande verbinding. Het doortrekken van de omlegging via de Mûntsegrope kan vervallen”. Deze wijziging van het provinciaal standpunt heeft zelfs geleid tot een officiële gelijkkluidende wijziging van het Streekplan Friesland op dit punt in het najaar van 1983. Over de wijze van uitvoering van dit beperkte tracé bestond evenwel nog geen duidelijkheid. Hierbij kon volgens een notitie van GS gekozen worden voor een variant 1 (met handhaving van de bestaande situatie op de aansluitende Betonwei), of voor een variant 2 (hetzelfde tracé, maar met de aanleg van een parallelweg naast de Betonwei). Variant 3 betreft echter, in strijd met het Streekplan, de superrondweg die ipv. de oorspronkelijke 4 km nu toch nog over een lengte van ca. 2 km de Mûntsegrope volgt.

180° om

Hoewel ook varianten 1 en 2 niet zonder schadelijke gevolgen voor natuur en landschap blijven, zouden die in het niet vallen bij realisering van variant 3, de superrondweg. Er leek dus weinig reden voor ongerustheid te bestaan. Totdat in augustus jl. bleek dat de keuze van GS in strijd met het Streekplan alnôg op variant 3 is gevallen . . .

In verband met het zoeken naar een besteding van vrijgekomen ISP-gelden werd de mogelijkheid tot een betere ontsluiting van de industrieterreinen van Schuilenburg en Kootstertille als motief voor deze omme-zwaai van 180° aangegeven. In dat economisch kader valt een totaal nieuw tracé tussen Kootstertille en het Jachtveld beter te

Gebied rond Mûntsegrope

„verkopen”. Immers: de noodzaak van een omlegging om Drogeham van haar verkeersoverlast te ontdoen blijft bestaan. De omme-zwaai zou mede tot stand gekomen zijn na krachtige politieke lobby van de gemeente Achtkarspelen. De Friese Milieuraad heeft de indruk dat GS voor de „worst met geld” uit de ISP-pot bezweken zijn en daarom van hun aanvankelijk ingenomen natuurvriendelijker standpunt zijn afgestapt. Het kollege heeft tot overmaat van ramp verder aangekondigd vroeger met het projekt te willen starten dan het eerder van plan was.

Behalve veel méér konsekwenties voor natuur en landschap betekent de omme-zwaai van GS ook een aanzienlijk hogere belasting van de algemene middelen. Zo had uitvoering van de goedkoopste variant (1) f 9,5 miljoen gekost, terwijl variant 3 de ISP-pot f 15,5 miljoen lichter maakt.

Gevolgen

Realisatie van de superrondweg heeft vèr-strekkende gevolgen voor het Mûntsegrop-

pegebied. De bestaande landschapsstructuur met haar kenmerkende houtwallen wordt geheel doorsneden en versnipperd. Vogelstand, vegetatie en de reeënpopulatie in het gebied lijden ernstige schade. Door de barrièrewerking van de weg valt het huidige natuurgebied in kleinere eenheden uiteen, wat tot een drastische achteruitgang in de natuurlijke waarden van het geheel leidt. Ook als extensief recreatiegebied zal de waarde sterk teruglopen. De landbouwkundige schade is veel groter dan bij de beide andere varianten. De Mûntsegrope zelf zal in twee delen uiteen vallen, en als eeuwenoude struktuurlijn onherkenbaar worden, mede omdat de nieuwe weg er op een afstand van nog geen 100 m langs komt te liggen. Dit alles nog afgezien van de veel hogere kosten. Een echt dwingende noodzaak voor deze ingrijpende operatie lijkt evenwel nauwelijks te bestaan.

De Vogelwacht Harkema heeft in een poging het tij nog te keren alle statenfrakties aangeschreven. Tevens deed men een beroep op een groot aantal partikuliere natuurbeschermingsorganisaties haar in de komende strijd om behoud van het gebied te steunen. Alvorens hun zin te kunnen doordrijven, zullen GS overigens eerst moeten trachten de bewuste tekst in het Streekplan voor Friesland gewijzigd te krijgen, aangezien dat de aanleg van de superrondweg bij voorbaat uitsluit. De Friese Milieuraad heeft GS laten weten dat zij afwijzend tegenover de plannen staat, en zal zo nodig bezwaar maken tegen een waarschijnlijk noodzakelijke wijziging in het ter plaatse geldende bestemmingsplan van de gemeente Achtkarspelen. Hopelijk zal een verdere gezamenlijke inspanning tegen dit onzalige voornemen van GS ertoe leiden, dat het unieke Mûntsegropegebied ongeschonden voor de toekomst bewaard blijft . . .

Met dank aan Thom Dieles en Durk Pultrum.